

Kun markkinatalous valloitti Suomen

Maiju Wuokko: Markkinatalouden etujoukot. Elinkeinoelämän valtuuskunta, Teollisuuden keskusliitto ja liike-elämän poliittinen toiminta 1970–1980-lukujen Suomessa. Historiallisia tutkimuksia Helsingin yliopistosta 41, Helsingin yliopisto 2016. 345 s. ISBN: 978-951-51-2456-2.

Maiju Wuokon väitöskirja on paitsi ansiokas opinnäyte, myös kiehtovaa luettavaa. Wuokko tutki Elinkeinoelämän valtuuskunnan ja Teollisuuden keskusliiton vaiheita 1970-luvun puolivälistä 1990-luvun alun lamaan. Näiden toimijoiden tuottamien arkistolähteiden pohjalta hän muodostaa perustellun ja perinpohjaisen käsityksen siitä, mitä poliittisia kysymyksiä liike-elämän ja teollisuuden vaikuttajat ovat pitäneet suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta tärkeinä, millaisia ratkaisuja he ovat pyrkineet näissä kysymyksissä ajamaan ja miten heidän pyrkimyksensä ovat onnistuneet. Wuokko piirtää taitavasti kuvan siitä, miten EVA ja TKL toimivat ”markkinatalouden etujoukkoina.” Hän tarjoaa meille kiehtovan tutkimuksen ajalta, jolloin talouden hegemonia yhteiskunnassa ei ollut vielä itsensä selvää vaan kiistanalainen ilmiö.

Maiju Wuokon huomio kohdistuu makrotason vaikuttamiseen eli perustavanlaatuisiin, yhteiskunnan luonteeseen ja yhteiskunnallisen kehityksen suuntaan liittyviin vaikuttamisen kysymyksiin. Yleisen tason tarkastelun lisäksi Wuokko analysoi EVA:n ja TKL:n vaikuttamispyrkimyksiä kolmessa poliittisessa prosessissa. Tutkimuksen kohteena ovat 1970-luvun lopun konsensuspolitiikan valmisteluvaihe, talven 1981–1982 presi-

dentinvaalitaistelu ja kevään 1987 hallitusratkaisuihin. Wuokko kuvaa elävästi näiden prosessien taustoja, vaiheita, toimijoita ja seurauksia. Hänen työnsä tuo esille henkilösuhteiden ja kuppikuntien välisen kyräilyn merkityksen Suomen kaltaisessa pienessä ja tiiviisti verkottuneessa yhteiskunnassa.

Kaikkiaan Wuokko avaa meille uudenlaisen ikkunan merkittävään ajanjaksoon Suomen historiassa. Elinkeinoelämän valtuuskunta ja Teollisuuden keskusliitto ovat tutkimuksen kohteeksi oivallisia valintoja. Liike-elämän ja teollisuuden eliitin moninaiset sisäiset jännitteet ja ristiriitaisuudet on Wuokon työssä kuvattu perustellusti ja rikkaasti, samoin kuin eri toimijoiden vaikuttamispyrkimysten erilaiset aikajänteet. Liike-elämän ja teollisuuden toimijoiden sisäinen kamppailu siitä, kuka saa puhua markkinatalouden nimissä ja miten, on mielestäni tutkimuksen parasta antia. EVA:n ensimmäisen toimitusjohtajan, ministeri Max Jakobsonin merkitys markkinatalouden visionäärinä korostuu Wuokon tutkimuksessa erityisesti joidenkin teollisuuden avainhenkilöiden kustannuksella. Samalla liike-elämän ja teollisuuden toimijoiden alati viljelemän ”kriisipuheen” ilmentymät on tuotu kiinnostavasti esille. Uhkakuvien maalailu on tyypillistä suomalaisille vallanpitäjille. Se on paitsi tapa kuvata tietyistä intresseistä nousevien ratkaisujen ja päätösten välttämättömyyttä ja väistämättömyyttä, myös keino vaikuttaa yleiseen asenneilmastoon näiden päätösten pohjustamiseksi.

Talouden merkitys politiikassa on alati ajankohtainen tutkimuksen kohde. Talouden vaatimukset ja logiikka valtaavat jatkuvasti alaa Suomen kaltaisissa markkinatalouteen perustuvissa yhteiskunnissa. Maiju Wuokon tutkimus kuvaa ja analysoi rikkaasti niitä kehityskulkuja, jotka ovat johtaneet nykytilanteeseen. Se tarjoaa perusteltuja vastauksia siihen, mistä liike-elämän poliittinen valta kumpuaa ja miten se ilmenee yhteiskunnan kehityksessä.

Kun markkinatalous valtasi Suomen, kaikki tapahtui aluksi vaivihkaa. 1970-luvulla kamppailtiin vielä vastavoimien kanssa ja 1980-luvulla päästiin harjoittelemaan markkinoiden ”vapauttamista.” Padot aukesivat kuitenkin vasta 1990-luvun alun laman myötä. Tapahtumat vyöryivät hyökyaallon tavoin Wuokon tarkasteluajanjakson jälkeen. Viimeiset rajoitukset ulkomaalaisomistukselle suomalaisissa yrityksissä poistettiin vuonna 1993. Sekä kansainväliset sijoittajat että aktivoituneet suomalaisomistajat muuttivat merkittävästi yritysten toimintaa ja johtamista. Suomi liittyi Euroopan Unionin jäseneksi vuonna 1995 ja sulautui osaksi sen kilpailua sekä

pääoman, työn ja työntekijöiden vapaata liikkuvuutta korostavaa ideologiaa. Samalla talouden globalisointi muutti dramaattisesti yritysten ja muiden organisaatioiden toimintaympäristöä.

Maiju Wuokon tutkimuksen aikajänteen jatkaminen tuntuu tuntuksikin tärkeältä tehtävältä tulevalle tutkimukselle. Se, miten tietynlaiset yhteiskuntaa, politiikkaa ja taloutta koskevat käsitykset sementoidaan välttämättömiksi ja väistämättömiksi olisi kiehtova tutkimuksen kohde. Kamppailu markkinatalouden määrittelystä, ei ole kadonnut vaan se muuttaa jatkuvasti muotoaan. Talousmedian merkitys sijoittajavetoisen markkinatalouden voittokulussa on saanut osakseen huomiota, mutta esimerkiksi taloustieteilijöiden ja ekonomistien erilaiset roolit talouden ja politiikan yhteensulautumisessa ovat käsittääkseni Suomessa vielä laajemmin tutkimatta. Totuudet ja niiden julistajat kaipaavat aina tuekseen asiantuntija-apua.

JANNE TIENARI, PROFESSORI, KTT
HANKEN SVENSKA HANDELSHÖGSKOLAN